ӘОЖ 398
ББК 80
Т 89

Баспаға әл-Фараби атындағы ҚазҰУ шығыстану факультеті Ғылыми кеңесі шешімімен ұсынылған (№3 хаттама 31 қазан 2014 жыл)

Пікір жазғандар:
Алпысбаев Құнылпия Қожахметұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)
Абдулкадыр Йувалы – тарих ғылымдарының докторы, профессор (Түркия)
Исламов Рәмил Фәнәвиулы – филология ғылымдарының докторы, профессор (Татарстан)

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ХИКАЯЛАРЫ /Томды құрастырып, баспаға дайындағандар: **Ибраев Ш.И., Ахметбекова А.К., Әуесбаева П.Т.** – Алматы, 2014. – 415 б.

ISBN 978-9965-12-360-3

«Түркі халықтарының хикаялары» атты ғылыми зерттеу еңбегінде түркі халықтарының аңыздық прозасының бір саласы хикая жанрының таңдаулы үлгілері тұңғыш рет жинақ ретінде ұсынылып отыр. Кітапқа түркі халықтарының хикаялары бірнеше нұсқаларымен және түпнұсқаға жақын ерекшеліктерімен қоса енгізілді. Кітап түркілердің мәдениеті мен фольклорына қызығушы қауымға арналады.

ӘОЖ 398
ББК 80

ISBN 978-9965-12-360-3

© **Коллектив авторов, 2014**
© **ИП «Сагаутдинова», 2014**

Алғы сөз

Ұсынылып отырған кітапта құрастырушылар түркі халықтарының аңыздық прозасына қатысты материалдарды кітапханалардан, қолжазба қорларынан, мұрағаттардан жинақтап, зерттеуі кенде қалған «хикая» жанрының ерекшелігін ашуда, оның даму үдерісін, халықтың дүниетанымындағы рөлі мен орнын анықтау бағытында жұмыс жүргізген. Кітаптың басында берілген мақала – түркі халықтарының аңыздық прозасына жататын «хикая» жанрына берілген ғылыми сипаттама.

Жалпы «хикая» жанры әлі де терең зерттеуді қажет ететін тың тақырып. Қазіргі жаһандану заманында түркі халықтарына ортақ фольклор мұралары тұтастықта әрі жүйелі зерттелуі тиіс. Бұл жұмыстың бастамасы ретінде «хикая» жанрына жататын мәтіндердің басын біріктіріп, татар, башқұрт, әзербайжан, қырғыз, өзбек, хакас т.б. түркі халықтары тілдеріндегі нұсқаларды өзара салыстырып қарастыруға болатын жағдай жасау мақсаты негізінде осы еңбек жарық көрді.

Бұл жинаққа енген мәтіндер барынша төл нұсқасында берілді. Тек әзербайжан, татар, башқұрт әріптерін кириллицамен теру қиындығына байланысты кейбір бейімдеушілік көрініс берген. Орысша аударма нұсқасы бар хикаялар төл нұсқасымен қатар берілді.

Кітапқа енген мәтіндер тақырып бойынша жүйеленді. Жинақтың соңында мәтіндердің ғылыми түсініктері, мәтінді жеткізушілер жайында қысқаша мағлұмат және сөздік берілген.

Аталған жинақ өз аясында тұңғыш рет жарыққа шыққалы отырған алғашқы зерттеу еңбек болғандықтан, кейбір түркі халықтарының хикаялары сырт қалғаны объективті себептерге байланысты.

Алдағы уақытта өзге түркі халықтарының мұндай басылымдарының қатары көбее береді деген сенімдеміз. Оның үстіне мәтінді іріктеу мен текстологиялық зерттеулердің салмағы арта түспек. Ең маңыздысы осындай жалпы түркілік жұмысқа қозғау салуды басты міндетіміз деп санадық. Болашақта жалғасын табатын іс жемісті болмақ.

Авторлар туралы мәлімет:

Ибраев Шәкимашрип Ыбырайұлы – фольклортанушы, Л.Гумилев атындағы Евразия университеті филология факультетінің профессоры, филология ғылымдарының докторы.

Ахметбекова Ақбота Кәрібайқызы – Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Шығыстану факультетінің доценті, филология ғылымдарының кандидаты.

Әуесбаева Пәкизат Теңізбайқызы – фольклортанушы, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты «Текстология және қолжазба» ғылыми инновация бөлімінің жетекші ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты, доцент.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.......... 3

Түркі халықтарының «хикая» жанры туралы.......... 4

МӘТІНДЕР

Жезтырнак 38

Жалғыз көзді дәу (төбекөз, кәллəкөз).......... 71

Адам жегіш. Жалмауыз кемпір. Убыр.......... 75

Албасты.......... 98

Шүрәле.......... 110

Үббе 119

Перілер 122

Шайтан 142

Дәу-дию 181

Жын.......... 185

Мекір.......... 189

Tas Qurma.......... 215

Дөнәгәрәләр 218

Аруақтар.......... 220

Ие, Еге.......... 231

Бичура.......... 237

Күлдіргіш 238

Әртүрлі хикаялар.......... 240

Көріпкел, әулие, киелі, бақсы адамдар 250

ҒЫЛЫМИ ҚОСЫМШАЛАР

Томға енген мәтіндерге түсініктеме.......... 336

Мәтіндерде кездесетін тарихи есімдер.......... 382

Сөздік.......... 390

Жер-су атаулары.......... 398

Томға енген мәтіндерді айтушы
және жинаушылар туралы мәлімет.......... 407

Шартты қысқартулар.......... 409

Пайдаланылған әдебиеттер.......... 410

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ХИКАЯЛАРЫ

Компьютерде терген: ***Әуесбаева Пәкизат Теңізбайқызы***

Басуға 05.11.2014 жылы қол қойылды. Пішімі 60х84 1/16. Офсеттік қағаз.
Әріп түрі «Таймс». Офсеттік басылыс. Шартты баспа табағы 26.
Таралымы 500 дана.
Тапсырыс № 247

ЖК «Сагаутдинова» баспаханасында басылды.
050036, Алматы қаласы, 12-ықшамаудан,
16-үй, 69-пәтер

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ХИКАЯЛАРЫ

АЛМАТЫ 2014